

Zomerhuizen op Schiermonnikoog en hun verhalen

Een eigentijdse luchtfoto van Ophuim. Alle foto's komen uit het boek *Van Ophuim tot Dockboot*.

Een groepje Schiermonnikoog-kenners heeft de verhalen achter de diverse zomerhuizen op het eiland in boekvorm gegoten. Een geschiedenis die meer dan honderd jaar geleden begint.

In het midden Ophuim en links het toenmalige Badhotel.

Het huidige interieur van Ophuim.

PIER ABE SANTEMA

De dood van twee goudzoekers in Zuid-Afrika maakt in 1913 de bouw van het eerste zomerhuis op Schiermonnikoog mogelijk. De twee mannen, broers van Gon Onnes-Barghoorn, sterven aan malaria en verschaffen hun zus een riante erfenis. Zij en haar man Arnold Onnes, een wijnhandelaar uit Groningen, laten het huis Ophuim bouwen. Dichtbij het imposante Badhotel dat op de duinen aan de Noordzeekant van het eiland staat.

Lang staat het daar niet, want sterke duinafslag en stormvloed bedreigen het zomerhuis. In 1917 wordt het afgebroken en 80 meter zuidelijker weer opgebouwd. En in 1921 moet het nog een keer overnieuw, dan naar de huidige plek: 100 meter ten oosten van de Badweg.

Het Badhotel vergaat het slechter. Dat valt in 1923 ten prooi aan verdergaande duinafslag en stort uiteindelijk zelfs in. Ophuim overleeft en schijnt het tot Rijksmonument. Honderd jaar later is het nog steeds in het bezit van de familie Onnes.

Het boek *Van Ophuim tot Dockboot*, onder redactie van Sikko Onnes, biedt achttien rijk geïllustreerde portretten van zomerhuizen op Schiermonnikoog en de families die ze lieten bouwen of bezaten. Wat trok deze mensen naar het eiland, waar sloeg een naam als Anagber op en wat veranderde er in de loop der jaren aan de woningen? Daarnaast is er aandacht voor de ontwikkeling van het toerisme op Schiermonnikoog en bekende bouwers van zomerhuizen.

De eilandner annemer Jan Melle Hooghart ontwikkelt zelfs een eigen stijl. De kleine huizen moeten ruimte bieden aan grote families en daarom is het woekeren met de ruimte. Hooghart wint vierkante meters door de trap smal en steil te maken. Deze vaste trappen, die meer op ladders lijken, worden later Hoogharttrappen genoemd. Hooghart is al in de jaren dertig actief en bouwt in opdracht en voor zichzelf en exploiteert zelfs vakantiehuisen als een soort projectontwikkelaar avant la lettre.

Het klinkt luxe, zo'n zomerhuis op Schiermonnikoog, maar naar de maatstaven van tegenwoordig is het

voor de eerste bezitters nog niet zo comfortabel vertoeven. Er is begin twintigste eeuw geen gas, geen waterleiding, geen elektriciteit en het huisvuil wordt niet opgehaald. Dat laatste wordt in de duinen gestort en van tijd tot tijd in brand gestoken. Water komt uit een put, koken en verlichting gebeuren vaak met petroleum, verwarming is er meestal niet.

Maar een vakantiehuis op Schiermonnikoog is ook in die tijd alleen weggelegd voor mensen die het zich kunnen veroorloven. De schone lucht en het zoute zeewater maken een eigen plek op het eiland ook dan al geliefd bij welgestelden.

En dan breekt de Tweede Wereldoorlog uit. De Duitsers verbieden de eigenaten, net als anderen, vanaf 1941 om op het eiland te komen en nemen veel zomerhuizen in beslag. Die gaan dienen als onderkomens voor soldaten en bunkerbouwers, als materiaal- of munitieopslag, of zelfs als bordel. De huizen Marzette, Joke en Agatha zijn er aan het einde van de oorlog niet meer; de

eerste twee ontploffen als munitieopslag, de laatste vliegt in brand door nalatigheid van de tijdelijke bewoners.

Na de oorlog gaat het bouwen van zomerhuizen op Schiermonnikoog gewoon weer door. Het boek vertaalt over het bedenken van bungalowpark Klein Zwitserland door architect en meubelmaker Gerrit Rietveld en ANP-journalist Henny ten Brink. Beide mannen vallen in het voorjaar van 1950 voor de stilte in het duingebied. Waar Rietveld eerst nog zegt dat „deze goddelijke plek“ vooral met rust gelaten moet worden, maakt hij later toch een eenvoudige schets voor een vakantiehuis.

Ten Brink trekt met zijn boezemvriend Addie Boerma de kar voor de realisatie. „Het is tot op de dag van vandaag een raadsel hoe Ten Brink en Boerma van de toenmalige Dienst der Domeinen en de gemeentelijke Schiermonnikoog flat kregen om in het ongerepte natuurgebied vakantiewoningen te bouwen“, aldus de schrijvers van het boek. Want vanaf het begin is Schiermonnikoog voorzichtig geweest om het evenwicht tussen natuur en woning-

bouw te behouden. Maar het vakantiepark komt er, 26 bungalows met de handtekening van Gerrit Rietveld; zakelijk en sober ingericht en bij de voordeuren zijn spijlen te vinden die zijn geverfd in De Stijl-kleuren rood, wit, blauw en oranje.

Dat de tijden veranderen blijkt wel uit de beschrijving van Dockboot, een zomerhuis van recente datum op een locatie aan het Karrepad waar vanaf eind jaren vijftig een bungalow stond. Het modern uitziende huis is voor een groot deel ondergronds gebouwd, om meer ruimte te creëren op hetzelfde oppervlak. Er zijn duurzame materialen gebruikt en er is ook eigentijdse luxe aanwezig in de vorm van een sauna. En daarmee voldoet het volgens architect Jurjen van der Meer precies aan de vraag van zomerhuisbezitters anno nu: ruimte, luxe en duurzaamheid.

In de oorlog dienen de in beslag genomen huizen soms zelfs als bordel

Sikko Onnes (red.): *Van Ophuim tot Dockboot*. Uitgeverij Louise, 188 bladzijden, 24,50 euro. Het boek komt op 28 juni uit.

Het moderne zomerhuis Dockboot.

Een oude luchtfoto van Klein Zwitserland.